

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В РЕСПУБЛІЦІ КАЗАХСТАН

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, Україна

Мета – вивчити досвід Республіки Казахстан щодо підготовки фахівців громадського здоров'я на різних рівнях.

Об'єктом дослідження стали державні загальнообов'язкові стандарти освіти Республіки Казахстан та навчальні програми зі спеціальності «Громадське здоров'я». Використано **методи** системного підходу, якісного аналізу офіційних та наукових джерел.

Результати. У ході дослідження проаналізовано освітні стандарти та типові навчальні програми і плани зі спеціальності «Громадське здоров'я» для бакалаврату, магістратури та докторантури Республіки Казахстан. Визначено особливості підготовки фахівців за вказаними програмами і види професійної діяльності випускників, що набули певного академічного ступеня.

Висновки. Підготовка фахівців громадського здоров'я в Республіці Казахстан здійснюється на додипломному та післядипломному рівнях рядом вищих медичних навчальних закладів, програми підготовки яких базуються на державних загальнообов'язкових стандартах освіти. Тривалість підготовки зі спеціальності «Громадське здоров'я», а також види професійної діяльності випускників програм, залежать від обраного напрямку підготовки: профільного чи науково-педагогічного.

Ключові слова: громадське здоров'я, навчальний план, освітні стандарти, професійна діяльність.

Вступ

Кадрове забезпечення громадського здоров'я відповідно до сучасних міжнародних стандартів є одним із пріоритетних завдань галузі охорони здоров'я.

Громадське здоров'я як наука і предмет викладання посідають особливе місце у підготовці фахівців системи охорони здоров'я [1, 2].

Термін «громадське здоров'я» в науковій літературі з питань здоров'я використовують у вузькому та широкому значенні. Переклад з англійської «public health» дає змогу трактувати його як «громадське здоров'я» та як «громадська охорона здоров'я» [3].

Для вищих медичних навчальних закладів України актуальним і необхідним є вивчення зарубіжного досвіду підготовки зі спеціальності «Громадське здоров'я» за бакалаврськими, магістерськими, докторськими програмами, а також ознайомлення з видами професійної діяльності, якою можуть займатися фахівці, що набули певного академічного ступеня та отримали кваліфікацію з «Громадського здоров'я», тому це і стало **метою** нашого дослідження.

Матеріали та методи дослідження

Об'єктом дослідження стали державні загальнообов'язкові стандарти освіти Республіки Казахстан та бакалаврські, магістерські, докторські програми зі спеціальності «Громадське здоров'я».

Методи дослідження: системний підхід, якісний аналіз офіційних і неофіційних джерел.

Результати дослідження та їх обговорення

У процесі дослідження опрацьовано значну кількість зарубіжних матеріалів, у тому числі навчальних програм і планів зі спеціальності «Громадське здоров'я», детально розглянуто досвід Республіки Казахстан щодо підготовки зі вказаної спеціальності та щодо видів професійної діяльності випускників відповідних програм.

Зокрема, проаналізовано державний загальнообов'язковий стандарт освіти Республіки Казахстан для бакалаврату, затверджений наказом МОН Республіки Казахстан; державні загальнообов'язкові стандарти освіти Республіки Казахстан для магістратури та докторантури зі спеціальності «громадське здоров'я», затверджені наказами МОЗ Республіки Казахстан (2009); проект професійного стандарту Республіки Казахстан «Громадське здоров'я» та інші [4].

Нині численні вищі медичні навчальні заклади Республіки Казахстан здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю 5В110200 – «Громадське здоров'я», за різноманітними програмами, що створюються на основі державних загальнообов'язкових стандартів освіти, серед них:

- 1) Державний медичний університет міста Семей;
- 2) Казахський національний медичний університет імені С.Д. Асфендіярова;
- 3) Медичний університет Астани;
- 4) Казахсько-російський медичний університет (м. Алмати);
- 5) Казахстанський медичний університет «ВШОЗ»;
- 6) Карагандинський державний медичний університет тощо.

У загальнообов'язковому стандарті освіти Республіки Казахстан для бакалаврату, зазначено, що даний стандарт гармонізований з міжнародними документами у сфері вищої освіти, рекомендаціями програм «Керівництво користувача ECTS» (“ECTS Users’ Guide”), «Налагодження освітніх структур в європейських вузах» (“Tuning Educational Structures in Europe”).

Бакалаврат у даному стандарті визначається, як професійна навчальна програма вищої освіти, спрямована на підготовку фахівців із присудженням академічного ступеня «бакалавр» з відповідної спеціальності з нормативним терміном навчання не менше 4 років.

Тривалість підготовки фахівців із присудженням академічного ступеня «бакалавр» зі спеціальності «Громадське здоров'я» у вищих медичних навчальних закладах Республіки Казахстан – 5 років.

Цикл загальноосвітніх дисциплін бакалаврату (ЗОД) складається з дисциплін обов'язкового компонента і може включати компоненти за вибором. Цикли базових дисциплін (БД) і профільюючих дисциплін (ПД) включають дисципліни обов'язкового компонента і компонента за вибором.

Зміст циклу ЗОД становить 25% від загального обсягу дисциплін типового навчального плану або 33 кредити і включає такі дисципліни: історія Казахстану, філософія, казахська (російська) мова, іноземна мова, інформатика, екологія та сталий розвиток, політологія, соціологія, основи економічної теорії, основи права, основи безпеки життєдіяльності та фізична культура. При цьому фізична культура реалізується в рамках додаткових видів навчання та не включається до загального обсягу кредитів циклу ЗОД.

До циклу ЗОД рекомендується включати такі дисципліни, як компоненти за вибором: культурологія, психологія, самопізнання, інноваційний менеджмент.

Обсяг дисциплін циклу БД становить 50% від загального обсягу дисциплін типового навчального плану або 64 кредити, з них 20 кредитів відводиться на дисципліни обов'язкового компонента і 44 кредити – на дисципліни компонента за вибором.

До обов'язкового компоненту циклу БД включаються дисципліни «Професійна казахська (російська) мова» і «Професійно-орієнтована іноземна мова» в обсязі не менше 2 кредитів.

Обсяг дисциплін циклу ПД становить 25% від загального обсягу дисциплін типового навчального плану або 32 кредити, з них 5 кредитів відводиться на дисципліни обов'язкового компонента і 27 кредитів – на дисципліни компонента за вибором.

Випускнику, що завершив навчання в бакалавраті за фахом 5В110200 – «Громадське здоров'я», видається диплом про вищу медичну освіту з присудженням академічного ступеня «Бакалавр громадського здоров'я».

Щодо професійної діяльності по завершенню навчання в бакалавраті випускник допускається до самостійної практичної діяльності як організатор громадської охорони здоров'я чи фахівець із гігієни та епідеміології.

Далі розглянемо особливості магістратури та магістерських програм зі спеціальності «Громадське

здоров'я» Республіки Казахстан, а також види професійної діяльності випускників, звернувшись при цьому до державного загальнообов'язкового стандарту освіти Республіки Казахстан для магістратури з вищезазначеної спеціальності.

Відповідно до даного документа, підготовка в магістратурі зі спеціальності «Громадське здоров'я» розподіляється за двома напрямками: профільним та науково-педагогічним, від цього залежить тривалість навчання, дисципліни, які вивчаються та види професійної діяльності випускників магістратури.

Щодо термінів навчання, то нормативна тривалість освоєння освітньої програми магістратури:

– при профільній підготовці становить від 1 до 1,5 року;

– при науковій та педагогічній підготовці – 2 роки.

Основним критерієм завершеності освітнього процесу в магістратурі є освоєння магістром:

– при профільній підготовці – не менше 30 кредитів (із терміном навчання 1 рік), не менше 40 кредитів (із терміном навчання 1,5 року), не менше 45 кредитів (із терміном навчання 1,5 року за освітньою програмою MBA);

– при науковій та педагогічній підготовці – не менше 55 кредитів.

Типові навчальні плани для здобуття ступеня магістра громадського здоров'я мають термін навчання 1,5 року та магістра медичних наук – термін навчання 2 роки.

Випускники магістратури за спеціальністю 6М110200 – «Громадське здоров'я» можуть виконувати такі види професійної діяльності:

при профільній підготовці:

– адміністративно-управлінська (фахівці органів управління охороною здоров'я та адміністративно-управлінський персонал закладів охорони здоров'я);

– аналітична (співробітники інформаційно-аналітичних центрів);

– експертно-консультативна (експерти, консультанти в організаціях охорони здоров'я та соціального забезпечення).

– санітарно-просвітницька та протиепідемічна (фахівці зі зміцнення здоров'я і профілактики захворювань);

при науковій та педагогічній підготовці:

– педагогічна (викладачі установ вищої та післядипломної освіти);

– науково-дослідна (співробітники наукових установ);

– адміністративно-управлінська (фахівці органів управління охороною здоров'я та адміністративно-управлінський персонал закладів охорони здоров'я);

– аналітична (співробітники інформаційно-аналітичних центрів);

– експертно-консультативна (експерти, консультанти в організаціях охорони здоров'я та соціального забезпечення).

– санітарно-просвітницька та протиепідемічна (зміцнення здоров'я і профілактика захворювань).

Щодо підготовки в докторантурі та докторських навчальних програм і планів, то, відповідно до державного загальнообов'язкового стандарту освіти Республіки Казахстан для докторантури зі спеціальності 6D110200 – «Громадське здоров'я», підготовка докторантів, як і магістрантів, розподіляється за двома напрямками: профільним та науково-педагогічним.

Нормативна тривалість освоєння освітньої програми докторантури зі спеціальності 6D110200 – «Громадське здоров'я» становить 3 роки.

У докторантурі за спеціальністю 6D110200 – «Громадське здоров'я» здійснюється підготовка докторів громадського здоров'я і докторів філософії (PhD) із зазначеної спеціальності.

Освітня програма підготовки доктора громадського здоров'я (профільна докторантура) передбачає фундаментальну освітню, методологічну та дослідницьку підготовку і поглиблене вивчення дисциплін із конкретного напрямку громадського здоров'я. Специфіка освітніх програм профільної докторантури полягає в їх більш прикладному характері.

Освітня програма підготовки доктора філософії (PhD) за фахом 6D110200 – «Громадське здоров'я» (наукова і педагогічна докторантура) має наукову і педагогічну спрямованість і передбачає фундаментальну освітню, методологічну та дослідницьку підготовку і поглиблене вивчення дисциплін у сфері громадського здоров'я для системи вищої, післядипломної освіти і науково-дослідного сектору.

Доктори громадського здоров'я можуть виконувати такі види професійної діяльності:

– адміністративно-управлінська (фахівці органів управління охороною здоров'я та адміністративно-управлінський персонал закладів охорони здоров'я);

– науково-дослідна (співробітники наукових установ);

– аналітична (співробітники інформаційно-аналітичних центрів);

– експертно-консультативна (експерти, консультанти в організаціях охорони здоров'я та соціального забезпечення).

Доктори філософії (PhD) зі спеціальності 6D110200 – «Громадське здоров'я» можуть виконувати такі види професійної діяльності:

– педагогічна (викладачі установ вищої та післядипломної освіти);

– науково-дослідна (співробітники наукових установ);

– адміністративно-управлінська (фахівці органів управління охороною здоров'я та адміністративно-управлінський персонал закладів охорони здоров'я);

– аналітична (співробітники інформаційно-аналітичних центрів);

– експертно-консультативна (експерти, консультанти в організаціях охорони здоров'я та соціального забезпечення).

Висновки

На підставі вищевикладеного можна зробити такі узагальнення.

У сучасних умовах, враховуючи потребу в спеціалістах громадського здоров'я, значна кількість вищих медичних закладів Республіки Казахстан здійснює підготовку фахівців зі спеціальності «Громадське здоров'я» на додипломному та післядипломному рівнях.

При розробці власних навчальних програм і планів зі спеціальності «Громадське здоров'я» вищі медичні навчальні заклади Республіки Казахстан керуються національним законодавством у сфері освіти та визначальними в даному випадку є державні загальнообов'язкові стандарти освіти Республіки Казахстан для бакалаврату, магістратури та докторантури із зазначеної спеціальності.

Тривалість підготовки фахівців із громадського здоров'я в Республіці Казахстан за бакалаврськими програмами становить 5 років, за магістерськими – від 1 до 2 років, і докторськими – 3 роки.

Підготовка фахівців із громадського здоров'я, як у докторських, так і в магістерських програмах, розподіляється за профільним і науково-педагогічним напрямом.

У державних загальнообов'язкових стандартах освіти Республіки Казахстан зі спеціальності «Громадське здоров'я» чітко визначені види професійної діяльності випускників програм, що набули певного академічного ступеня.

Перспективи подальших досліджень

Кадрове забезпечення громадського здоров'я – різнопланова тема. Тому, крім вивчення програм і планів, професійних компетенцій фахівців із громадського здоров'я Республіки Казахстан, потребують подальшого розгляду навчально-методичне забезпечення підготовки, система оцінювання, а також особливості підготовки зазначених фахівців у ряді інших зарубіжних країн.

Література

1. *Громадське здоров'я* : підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів. – Вінниця : Нова Книга, 2011. – 560 с.
2. *Рингач Н. О.* Громадське здоров'я як чинник національної безпеки : монографія / Н. О. Рингач. – Київ : НАДУ, 2009. – 296 с.
3. *Основи громадського здоров'я: теорія і практика* : навч.-метод. пос. / за заг. ред. О. В. Безпалько. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2008. – 322 с.

4. *Сферы компетентности выпускника медицинского вуза специальности «Общественное здравоохранение»: учебно-методическое пособие / под ред. Р.С. Досмагамбетовой, М.Г. Калишева, Г.С. Кемеловой [и др.]. – Изд. 1-е. – Караганда, 2012. – 107 с.*

Дата надходження рукопису до редакції: 21.01.2017 р.

Особенности подготовки специалистов общественного здравоохранения в Республике Казахстан

Т.С. Грузева, Т.Н. Курило
Национальный медицинский университет
имени А.А. Богомольца, г. Киев, Украина

Цель – изучить опыт Республики Казахстан по подготовке специалистов общественного здравоохранения на разных уровнях.

Объектом исследования стали государственные общеобязательные стандарты образования Республики Казахстан и учебные программы по специальности «Общественное здравоохранение». При проведении исследования использованы такие **методы** системного подхода, качественного анализа официальных и научных источников.

Результаты. Проанализированы образовательные стандарты и типовые учебные программы и планы по специальности «Общественное здравоохранение» для бакалаврата, магистратуры и докторантуры Республики Казахстан. Определены особенности подготовки специалистов по указанным программам и виды профессиональной деятельности выпускников, получивших определенную академическую степень.

Выводы. Подготовка специалистов общественного здравоохранения в Республике Казахстан осуществляется на додипломном и последипломном уровнях рядом высших медицинских учебных заведений, программы подготовки которых базируются на государственных общеобязательных стандартах образования. Продолжительность подготовки по специальности «Общественное здравоохранение», а также виды профессиональной деятельности выпускников программ, зависят от выбранного направления подготовки: профильного или научно-педагогического.

Ключевые слова: общественное здравоохранение, учебный план, образовательные стандарты, профессиональная деятельность.

Particularities of public health specialists training in the Republic of Kazakhstan

T.S. Gruzeva, T.M. Kurylo
Bogomolets National Medical University,
Kyiv, Ukraine

Purpose – to study an international experience, namely the Republic of Kazakhstan, concerning the public health professionals training at different levels.

The **object** of the study were the state educational standards of the Republic of Kazakhstan and training programs in “Public health”. The study **methods** such as systematic approach, qualitative analysis of official and unofficial sources were used.

Results. The educational standards and typical curriculums and plans for the specialty of “Public health” for bachelor, master and doctor of the Republic of Kazakhstan were analyzed in the study. The particularities of the specialists training on these programs and kinds of professional activity for graduates who received certain academic degree were identified.

Conclusions. Today the number of higher medical educational institutions is carried out the public health specialists training at the undergraduate and graduate levels in the Republic of Kazakhstan, which training programs are based on state educational standards. The duration of the training in specialty “Public health”, as well as kinds of professional activity of graduates of the programs, depend on chosen direction of training: profile or scientific and pedagogical.

Key words: public health, curriculum, educational standards, professional activity.

Відомості про авторів

Тетяна Степанівна Грузева – д.мед.н., проф., завідувач кафедри організації охорони здоров'я та соціальної медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця; вул. Політехнічна, 25/29, м. Київ, 03055, Україна.

Курило Тетяна Миколаївна – к.н.держ.упр., доц., доцент кафедри організації охорони здоров'я та соціальної медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця; вул. Політехнічна, 25/29, м. Київ, 03055, Україна.